



## بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

### موضوع: اعداد صلاة/مواقیت الصلاة

بِحثمان در مواقیت الصلاة بود، یک وقتی داریم تحت عنوان وقت مخصوص که صاحب عروه در این رابطه اینطور فرموده: « فصل في أوقات اليومية و نوافلها وقت الظهرين ما بين الزوال و المغرب و يختص الظهر بأوله بمقدار أدائها بحسب حاله، و يختص العصر بآخره كذلك. وما بين المغرب و نصف الليل وقت للمغرب والعشاء، و يختص المغرب بأوله بمقدار أدائه، والعشاء بآخره كذلك هذا للمختار.<sup>۱</sup>»

قبل از هر چیزی باید توجه داشته باشیم که بین ما و عامه در اینجا اختلاف بسیار شدیدی وجود دارد، ما برای ظهر و عصر وقت مشترک قائلیم و هر دو را باهم می خوانیم ولی عامه ظهر را می خوانند و بعدا در عصر اذان می گویند و نماز عصر را می خوانند و همینطور نماز و مغرب و عشاء، یعنی تباین بین اوقات یکی از مسلمات عامه می باشد ولی اهل بیت علیهم السلام اینطور قائل نیستند بلکه می فرمایند اینها وقت مشترک دارند وقتی ظهر را خواندید بلافاصله می توانید عصر را نیز بخوانید و كذلك المغرب والعشاء.

ما قبلا اخبار را دسته بندی کرده بودیم حالا فهرستش را عرض می کنیم:

دسته اول دلالت داشتند بر اینکه؛ "إذا زالت الشمس دخل الوقتان و إذا غربت دخل الوقتان" که در باب ۴ از ابواب مواقیت ذکر شده اند.

دسته دوم مانند دسته اول بودند فقط عبارت "إلا أن هذه قبل هذه" را اضافه تر داشتند یعنی در موقع زوال وقت هر دو مشترکا داخل می شود ولی ظهر قبل از عصر باید خوانده شود و همچنین در موقع مغرب وقت هر دو داخل می شود ولی مغرب قبل از عشاء باید خوانده شود و عرض کردیم "إلا" استثناء منقطع به معنای لکن و استدراک است، و این اخبار نیز در باب ۴ از ابواب مواقیت ذکر شده اند.

دسته سوم دلالت داشتند بر اینکه: "على وقت منهما حتى تغيب الشمس" وقت ظهر و عصر باقیست تا وقتی که آفتاب غروب کند، و این اخبار نیز در باب ۴ از ابواب مواقیت ذکر شده اند.

دسته چهارم که محل بحث ماست دلالت داشتند بر اینکه: "ما يدل على اختصاص اول الوقت بالظهر و آخره بالعصر" درست است که وقت هر دو مشترکا داخل شده ولی اول وقت اختصاص به ظهر دارد و آخر وقت نیز مختص به عصر می باشد بنابراین بحث امروز ما درباره اشتراک و اختصاص وقت می باشد، و این اخبار نیز در باب ۴ از ابواب مواقیت ذکر شده اند.

عامه کتابی دارند به نام "الفقه على المذاهب الاربعة" که در جلد ۱ صفحه ۱۸۳ اینطور گفتند که وقت ظهر و عصر و همچنین مغرب و عشاء با هم فاصله دارد و این یک تفاوت عمده میان ما و عامه می باشد.

نکته: عبارت "إلا أن هذه قبل هذه" که در برخی روایات آمده بود منافاتی با اشتراک وقت ندارد بلکه دال بر ترتیب است یعنی وقتشان مشترک است فقط به این ترتیب که اول ظهر و بعد عصر خوانده شود، اما از طرفی باید توجه داشته باشیم که وقت مخصوص نیز داریم

<sup>۱</sup> العروة الوثقی، سید محمد کاظم یزدی، ج ۲، ص ۲۴۸.

و بحث امروز ما نیز در همین وقت مخصوص نمازها می باشد.

**فهرست اخبار:**

اخبار ۱ و ۵ و ۸ و ۱۰ و ۲۰ و ۲۱ در باب ۴ از ابواب مواقیت دلالت بر اشتراک وقت دارند.

اخبار ۷ و ۹ و ۱۸ از باب ۴ از ابواب مواقیت دلالت بر وقت مخصوص که مورد بحث امروز ماست دارند و در میان اینها خبر ۷ صراحتش بیشتر است، خبر این است: ﴿وَعنه﴾ (شیخ طوسی عن سعد)، عن أحمد بن محمد بن عیسی، وموسی بن جعفر بن أبي جعفر (اسم شخصی است که توثیق نشده) جميعا عن عبد الله بن الصلت (از اصحاب امام رضا و امام جواد علیهما السلام و ثقه است)، عن الحسن بن علي بن فضال (فطحی المذهب بوده و در آخر عمرش به راه حق برگشته و ثقه می باشد و در مورد بنی فضال روایت داریم که آنچه را که روایت کردند اخذ کنید و آنچه رأی خودشان است قبول نکنید)، عن داود بن أبي يزيد - وهو داود بن فرقد (ثقه است) - عن بعض أصحابنا، عن أبي عبد الله عليه السلام قال: إذا زالت الشمس فقد دخل وقت الظهر حتى يمضي مقدار ما يصلي المصلي أربع ركعات، فإذا مضى ذلك فقد دخل وقت الظهر والعصر حتى يبقى من الشمس مقدار ما يصلي المصلي أربع ركعات، فإذا بقي مقدار ذلك فقد خرج وقت الظهر، وبقي وقت العصر حتى تغيب الشمس. <sup>۲</sup>

خبر ۱۸ از این باب ۴ نیز بر اختصاص وقت دلالت دارد، خبر این است: ﴿وإسناده عن الحسين بن سعيد، عن ابن سنان، عن ابن مسكان، عن الحلبي في حديث قال: سألته عن رجل نسي الأولى والعصر جميعا ثم ذكر ذلك عند غروب الشمس، فقال: إن كان في وقت لا يخاف فوت إحداهما فليصل الظهر ثم يصل العصر، وإن هو خاف أن تفوته فليبدء بالعصر ولا يؤخرها فتفوته فيكون قد فاتتاه جميعا، ولكن يصلي العصر فيما قد بقي من وقتها، ثم يصلي الأولى بعد ذلك على أثرها. <sup>۳</sup>

این خبر نیز دلالت دارد بر اینکه اول وقت مختص به ظهر و آخر وقت مختص به عصر می باشد و این ثمرات زیادی دارد من جمله اینکه وقت مختص برای شخصی است که متذکر و متوجه باشد.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی... .

والحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله الطاهرين

اخبار ۱ و ۵ و ۸ و ۱۰ و ۲۰ و ۲۱ در باب ۴ از ابواب مواقیت دلالت بر اشتراک وقت دارند.

اخبار ۷ و ۹ و ۱۸ از باب ۴ از ابواب مواقیت دلالت بر وقت مخصوص که مورد بحث امروز ماست دارند و در میان اینها خبر ۷ صراحتش بیشتر است، خبر این است: ﴿وَعنه﴾ (شیخ طوسی عن سعد)، عن أحمد بن محمد بن عیسی، وموسی بن جعفر بن أبي جعفر (اسم شخصی است که توثیق نشده) جميعا عن عبد الله بن الصلت (از اصحاب امام رضا و امام جواد علیهما السلام و ثقه است)، عن الحسن بن علي بن فضال (فطحی المذهب بوده و در آخر عمرش به راه حق برگشته و ثقه می باشد و در مورد بنی فضال روایت داریم که آنچه را که روایت کردند اخذ کنید و آنچه رأی خودشان است قبول نکنید)، عن داود بن أبي يزيد - وهو داود بن فرقد (ثقه است) - عن بعض أصحابنا، عن أبي عبد الله عليه السلام قال: إذا زالت الشمس فقد دخل وقت الظهر حتى يمضي مقدار ما يصلي المصلي أربع ركعات، فإذا مضى ذلك فقد دخل وقت الظهر والعصر حتى يبقى من الشمس مقدار ما يصلي المصلي أربع ركعات، فإذا بقي مقدار ذلك فقد خرج وقت الظهر، وبقي وقت العصر حتى تغيب الشمس. <sup>۲</sup>

<sup>۲</sup> وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۳، ص ۹۴، ابواب مواقیت، باب ۴، حدیث ۱۸، ط الاسلامیة.

<sup>۳</sup> وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۳، ص ۹۲، ابواب مواقیت، باب ۴، حدیث ۷، ط الاسلامیة.